

- Пометун, О. та ін. (2022). Модельна навчальна програма «Досліджуємо історію і суспільство 5–6 кл. (інтегрований курс)». <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Hromad.ta.istor.osv.hal/Doslidzhuyemo.istoriyu.susp.5-6-kl.intehr.kurs.Pometun.ta.in.14.07.pdf>
- Пометун, О., Гупан, Н. (2022). Методологія створення інтегрованого курсу з історії та громадянської освіти для 5-го класу. Проблеми сучасного підручника, (28), 115–132. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-115-132>
- Пометун, О., Малієнко, Ю., Ремех, Т. (2022). Досліджуємо історію і суспільство. Підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта». https://pidruchnyk.com.ua/1675-_doslid_istoriyi_pometun.html
- Пометун, О., Ремех, Т. (2023). Досліджуємо історію і суспільство. Підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта». <https://pidruchnyk.com.ua/2608-istoriia-6-klas-pometun-2023.html>

КОЛО ПІДЛІТКОВОГО ЧИТАННЯ (ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА)

Снегірєва Валентина,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

Поняття «коло читання» нерозривно пов'язане з поняттями «прецедентні тексти» та «культурна грамотність». Саме коло читання значною мірою характеризує рівень культурної грамотності людини. Наявність асоціацій у лексиконі сучасної людини, пов'язаних з образами, іменами, що транслюються класичними текстами художньої літератури, з фактами життя та творчості письменників, зумовлює можливість вільно та природно почуватися у культурному просторі, наприклад, у просторі ЗМІ і соцмереж, де активно використовуються прецедентні літературні феномени.

У коло читання входять класичні вітчизняні та світові хрестоматійні твори, тексти сучасної літератури. Художні тексти, що вивчаються у школі, становлять основу фонових знань людини. Звідси постає актуальність і важливість формування кола читання школярів.

Змістовий компонент нового курсу «Зарубіжна література» в 7–9 класах (Снегірєва та ін., 2023, с. 3–6) дібрано з урахуванням вікової психології підлітків, їхніх читацьких інтересів і особливостей сприйняття художнього тексту та структуровано на основі жанрового (7 клас), поєднання історико-хронологічного та проблемно-тематичного принципів (8–9 класи).

У доборі художніх текстів ураховано вікові психологічні особливості 12–15-річних підлітків, їх запити та виклики з боку соціуму: поява значних суб'єктивних труднощів і переживань, пов'язаних зі стрімким психофізіологічним розвитком; потреба в спілку-

ванні та спільній діяльності з однолітками; формування моральних понять та переконань; прагнення до визнання у колі однолітків і незалежності від дорослих; зміни характеру та способу спілкування й соціальних взаємодій, пов'язані з цифровим середовищем.

Мотивація до читання — один з ключових чинників, які впливають на запам'ятовування та тривалість утримання інформації. Тому мотиваційні елементи наявні в усіх запропонованих для текстального вивчення творах. Художні тексти читабельні, відповідають читацьким можливостям учнів, що полегшує сприйняття та декодування змісту.

Список творів обумовлений колом інтересів школярів та завданням збагачення їхнього життєвого й читацького досвіду надбанням кращих творів зарубіжного письменства. Він містить фольклор і художні твори, що порушують вічні проблеми добра і зла, любові і співчуття, гідності й людяності, прекрасного в природі та людському житті.

Програмою значно збагачено традиційне для цього віку коло читання. Так, у 7 класі вперше пропонуються автобіографічні твори А. Маршалла «Я вмю стрибати через калюжі» та Дж. Даррелла «Моя сім'я та інші звірі», які спонукають дітей до розвитку емпатії, формують оптимістичний світогляд, уважне і дбайливе ставлення до природи, людей з обмеженими можливостями. Розширено перелік авторів і творів жанрів новели, історичної і детективної прози, фантастики і фентезі, подано новий список ліричної поезії. Зокрема, учням запропоновано знайомство не лише з творами визнаного новеліста О. Генрі, а й інших майстрів цього жанру — Е. По, Гі де Мопассана та сучасного письменника Е. Керета. Такий підхід розширює знання учнів про розвиток світової новели, а підбір творів має яскраво виражену виховну спрямованість.

Історичні твори Дж. Тріза «Слідами змови» та Дж. Бойна «Хлопчик у смугастій піжамі» розповідають школярам про їхніх ровесників у періоди складних випробувань людства, навчають гуманності й милосердя. Таку ж бібліотерапевтичну спрямованість мають книги Л. Турюн «Лише хмари танцюють з зірками» та К. Патерсон «Міст у Терабітію». Важливо, що авторки, проводячи героїв книг через низку життєвих труднощів, змальовують оптимістичний фінал.

Осучаснено перелік детективів: для вивчення запропоновано не лише твори А. Конан Дойла, а й А. Крісті, що демонструє рівні гендерні можливості митців у розвитку цього жанру. Уперше в шкільній програмі зарубіжної літератури представлено новий, неполітизований список лірики, який урахує сприйняття прекрасного 13–14-річними підлітками. Знайомство з поезіями Ш. Петефі, Е. Дікінсон, Р. Тагора, Х. Хіменеса репрезентує різні літературні напрями й стилі, дає дітям можливість не лише відчутти красу поетичного слова, а й побачити досконалість природи очима митців різних країн світу та відчутти оригінальність авторського світобачення.

Добір нових для шкільної програми науково-фантастичних творів А. Азімова, Р. Шеклі, М. Мейер спонукають учнів та учениць до роздумів про стосунки людини й штучного інтелекту, тоді як фентезі А. Сапковського «Відьмак» порушує вічну тему боротьби зі злом. Водночас фантастична і фентезійна література у несподіваному ракурсі представляє сучасні проблеми людства і спроби відшукати шляхи до їх вирішення.

У 8 класі значно скорочено перелік творів для вивчення, що знову ж таки обумовлено прагненням наблизити навчальну програму до вікових потреб і можливостей

підлітків. Так, у розділі «Час у пошуку героя», доволі актуальному для сьогоднішнього, об'єднано кращі зразки античного та середньовічного героїчних епосів, що знайомлять школярів з подвигами Ахілла й Гектора, Одиссея, Енея, Сігурда, Роланда — еталонних героїв свого часу. З літературою Середньовіччя школярі продовжать знайомитись і в розділі «Зі Сходу світло», до якого, крім творів Лі Бо, Ду Фу, О. Хайяма, уведено поему Ш. Руставелі «Витязь у тигровій шкурі», що має на меті дати уявлення про довершений зразок грузинської літератури, формувати ідеал справжньої дружби. Література доби Відродження традиційно представлена сонетами Ф. Петрарки та В. Шекспіра, які демонструють трансформацію уявлень про ідеал жінки, та трагедією «Ромео і Джульєтта», яка порушує тему кохання, що долає ворожнечу й розбрат. Роман М. де Сервантеса «Дон Кіхот» і комедію Мольєра «Міщанин-шляхтич» подано в розділі «Лицарі і блазні в класичній літературі», оскільки тема конфлікту ідеалізму й прагматизму, мрії та реальності звучить в обох цих творах. Сучасна література у 8 класі представлена творами Р. Баха, У. Старка, Т. Прагчетта, Е.-Е. Шмітта, Н. Геймана (на вибір), що має на меті ознайомити учнів / учениць із кращими зразками мистецтва слова зарубіжних письменників ХХ — початку ХХІ століття. Зокрема, твори в жанрі фентезі Т. Прагчетта «Право на чари», «Ерік» і Н. Геймана «Небудь-де» не лише стимулюють уяву учнів та учениць, а й розвивають важливі життєві компетенції; формують творчі навички, необхідні для успішного самовираження; допомагають виробити механізми контролю сильних емоцій і навчають розумно маневрувати, прокладаючи власну життєву дорогу.

У 9 класі продовжується вивчення творів зарубіжної літератури на основі історико-хронологічного підходу. Літературу Просвітництва представлено творами Д. Дефо та Вольтера. Роман «Життя та незвичайні і дивовижні пригоди Робінзона Крузо», що ґрунтується на реальних подіях і з точки зору свого часу був підручником з основ цивілізації, спонукає набувати різних знань та вмінь, які допоможуть в боротьбі за життя, вчить толерантному ставленню до людей різних рас. Повість «Простак» акцентує увагу на критичному мисленні, що формує вміння протистояти маніпуляції свідомістю.

Тему критичного осмислення дійсності продовжують твори літератури романтизму. Казка Е. Т. А. Гофмана «Крихітка Цахес», зокрема, ще й порушує актуальну у наш час проблему академічної добросовісності. Поезії Дж. Байрона дають яскравий приклад активної життєвої позиції людини, а читання поеми «Мазепа» спонукатиме школярів до вивчення історії рідної країни. З огляду на вимоги часу змінено для вивчення перелік поезій Г. Гейне. Новела П. Меріме «Матео Фальконе» може стати предметом компаративного аналізу з повістю М. Гоголя «Тарас Бульба», яку вивчають на уроках української літератури.

Знайомство з літературою реалізму передбачає читання творів О. де Бальзака, Ч. Діккенса, Гі де Мопассана. Тему «влади золота» розглянуто на прикладі повістей Бальзака «Гобсек» або «Батько Горіо» (остання ще й піднімає проблему стосунків батьків та дітей, актуальну у будь-який час). Роман Діккенса «Пригоди Олівера Твіста» змальовує картини жадливої соціальної несправедливості, якій змушений протистояти головний персонаж, акцентує увагу на самовихованні особистості. Новела Мопас-

сана «Сімонів батько» дає школярам можливість досягнути жорстокість булінгу. П'єса Б. Шоу «Пігмаліон», що порушує проблеми саморозвитку, відповідальності за свої дії, необхідності освіти, може слугувати поштовхом до дискусії дев'ятикласників про пошуки людиною свого місця в суспільстві, професійну орієнтацію.

Запропоновані для вивчення твори сучасної літератури знайомлять школярів з новими жанрами (антиробінзонада, антиутопія, епістолярний роман тощо), які продовжують і розвивають традиції класичної літератури. Так, роман Б. Кауфман «Вгору сходами, що ведуть вниз» порушує актуальні для підлітків проблеми шкільного життя. Властиві підліткам цікавість до мінливого світу, здатність вірити у мрію, жага до пригод та розширення обріїв пізнання переростають у прагнення зануритися в духовне, зламати стереотипи мислення, поведінки, формують потребу якісно нового, незвичного погляду на світ. Саме це зумовило появу у програмі для 9 класу творів Дж. Толкіна «Листок пана Дрібнички» і Річарда Метісона «Натисніть на кнопку», «Тест». Принципи, на які спирається фентезі і наукова фантастика (інтертекстуальність, одивнення, переосмислення міфічних архетипів), допомагають здобувачам освіти сконструювати картину світу, яка служить полем для розв'язання питань, актуальних як на рівні окремої особистості, так і на рівні соціуму. А сформована на уроці позиція щодо життя і смерті, проблеми «переходу» та вартісності людини як особистості підсилить позицію учнів / учениць у боротьбі з явищами типу «Синього Кита».

Моніторинг кола читання школярів є важливим для визначення характеристик сучасного освітнього середовища та рівня культурної грамотності конкретної особистості.

Використані джерела

Снегіррова, В. В., Бушакова, О. В., Горобченко, І. В., Каєнко, О. В., (2023). Модельна програма «Зарубіжна література. 7–9 класи» <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735726>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ДИЗАЙНЕРСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Ступак Олексій,

аспірант Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

jtcxion@gmail.com

Із збільшенням темпів розвитку цифрових технологій, упровадженням інноваційних рішень у всіх сферах суспільного життя виникає необхідність у підвищенні якості цифрової підготовки майбутніх фахівців. Відповідно до розпорядження